

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

Haklar Projesi

Politika Belgesi

Nisan 2023

 haklar.org.tr

 **HAK
LAR**

Eğit **Hak**
Eğit **insan**

 [haklarprojesi](https://www.haklarprojesi.org)

uğur ARASTIRMACI
mumcu GAZETECİLİK
VAKFI

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

**HAK
LAR**
Eğit Hak
Eğit İnsan

   haklarprojesi

uğur ARASTIRMACI
mumcu GAZETECİLİK
VARFI

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

İçindekiler

Kısaltmalar Cetveli:	4
Haklar Projesi Hakkında:	5
Proje Tanıtımı	5
Faaliyetler:	5
Yasal Çerçeve:	7
Ulusal Hukukta Ayrımcılıkla İlgili Önde Gelen Hükümler:	8
Anayasa:	8
Türk Ceza Kanunu:	8
Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu:	9
Uluslararası Hukukta Ayrımcılıkla İlgili Önde Gelen Hükümler:	11
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	11
Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme	12
Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi(CEDAW)	16
Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	17
Çalışma Gruplarına ait Bildiri ve Mektuplar	19
LGBTİ+ HAKLARI GRUBU BİLDİRİSİ	19
LGBTİ+ HAKLARI GRUBU MEKTUBU	24
DİN VE İNANÇ GRUPLARI HAKLARI GRUBU BİLDİRİSİ	28
DİN VE İNANÇ GRUPLARI HAKLARI GRUBU MEKTUBU	31
KADIN HAKLARI GRUBU BİLDİRİSİ	33
KADIN HAKLARI GRUBU MEKTUBU	36
Sonuç:	37
Hukuki ve İdari Yolları Güçlendirmek için Politika Önerileri:	37
Lobi Faaliyetleri için Öneriler:	39

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

Kısaltmalar Cetveli:

AB	: Avrupa Birliği
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
CEDAW	: Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme
CRC	: İşkenceye Karşı Sözleşme ve Çocuk Hakları Sözleşmesi
GSM	: Gençlik Servisleri Merkezi Derneği
Haklar Ağı	: Haklar Projesi İnsan Hakları Sivil Toplum Ağı
ICERD	: Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi
ICESCR	: Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
ICCPR	: Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi
STÖ	: Sivil Toplum Örgütü
MOKİD	: Mardin Ortak Kadın İşbirliği Derneği
um:ag	: Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

Haklar Projesi Hakkında:

Proje Tanıtımı

Kısa adı “Haklar Projesi” olan “Kırılgan Gruplardan Gençlerin İnsan Haklarını Geliştirmek İçin Üniversite Gençliğinin Güçlendirilmesi” projesi, Avrupa Birliği’nin Demokrasi ve İnsan Hakları için Avrupa Aracı (DIHAA) programı kapsamında, “kadın, din/inanç ve LGBTİ+” gruplarından gençlere yönelik ayrımcılık ve insan hakları ihlallerinin önlenebilmesi için üniversite ğrencilerinin güçlendirilmesini amaçlıyor.

Gençlik Servisleri Merkezi Derneği (GSM), Mardin Ortak Kadın İşbirliği Derneği (MOKİD) ve Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı (um:ag) tarafından yürütölen ve 36 ay devam edecek olan proje, evrimii ve yüz yüze etkinlikler yoluyla eşitlik ve sıfır ayrımcılık temelinde 18-25 yaş grubu üniversite öğrencileri arasında bağ kurmayı hedefliyor.

Toplumda insan hakları költürünün gelişimi ve yaygınlaşması açısından, proje kapsamında oluşturulacak “İnsan Hakları Sivil Toplum Ağı (Haklar Ağı)”, Sivil Toplum Örgütleri (STÖ) arasında diyalog ve öğrenme ortaklıkları kurulmasını amaçlıyor. Haklar Ağı’nda yer alacak sivil toplum örgütleri, ğrenci toplulukları ve aktivistler, gençlerin insan haklarını kavramaları ve seslerinin duyurulması açısından kolaylaştırıcı roller üstlenecekler.

Faaliyetler:

Proje kapsamında 18-25 yaş grubundan üniversite öğrencilerine yönelik olarak geliştirilecek insan hakları üzerine uzaktan eğitim programları, gençlerin insan haklarını kavraması ve özümsemesi açısından destekleyici bir niteliğe sahip olacaktır. Haklar Ağı üyeleri “Bilişsel ve Psikososyal” olmak üzere proje kapsamında iki başlıkta hazırlanacak olan insan hakları modöllerinin gençlere erişimi ve uygulanması üzerine katkılar sağlayacaktır.

Haklar Projesi Avrupa Birliği Tarafından Desteklenmektedir.

Proje kapsamında aşağıda yer alan konular üzerine, 18-25 yaş grubundan üniversite öğrencilerine yönelik olarak alanında deneyimli uzmanlarla birlikte aşağıda yer alan uzaktan eğitim programını gerçekleştirilmiştir ve ücretsiz olarak kullanıcıların yararlanmasına sunmuştur:

- Temel İnsan Hakları
- Dini/İnanç Grublarına Yönelik İnsan Hakları ve Nefret Söylemleri
- LGBTİ + Hakları ve Nefret Suçları
- Kadın Hakları, Toplumsal Cinsiyete Dayalı şiddet ve ocuk yaşta evlilikler
- Networking, İzleme ve Savunuculuk

Uzaktan eğitim programlarıyla birlikte gençler aynı konularda, sanatın araç olarak kullanıldığı, “yaşayan laboratuvarlara (living labs)” katılma imkânı da bulacaklar. Her iki programın tamamlanmasının ardından gençlik eğitimlerinde kullanmak amacıyla hazırlanacak “insan hakları eğitim kitinin” uygulamasına yönelik düzenlenecek olan eğitici eğitimleri Haklar Ağı üyesi STÖ'lerin üyesi veya gönüllüsü gençlerin katılımıyla düzenlenecek. Böylelikle STÖ'ler insan hakları eğitimleri kapsamında ihtiyaç duydukları her zaman video eğitimlerden ve eğitim kitlerinden yararlanabilecekler.

Projenin ilerleyen aşamalarında gençler "Sivil Gazetecilik Eğitim Programları" başlığı altında uzaktan, Podcasting, Hak Temelli Habercilik, Dijital Hikâye Anlatıcılığı, Haber Yazma Teknikleri, Mobil Habercilik eğitimleri, Bilgi Düzensizlikleri, Veri Doğrulama ve Dijital Medya Okuryazarlığı üzerine de eğitim alma ve elde ettikleri deneyimleri daha ileri bir noktaya taşıma fırsatı bulacaklar.

Eğitim, izleme ve savunuculuk olmak üzere üç ana faaliyet alanı bulunan Haklar Projesi kapsamında gençler, eğitimlerle birlikte proje kapsamında izleme ve savunuculuk faaliyetleri içerisinde de yer alacaklar.

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

Haklar Ağı içerisinde yer alan STÖ'lerin üyesi veya gönüllüsü olan gençlere eğitilmelere ve faaliyetlere katılımda öncelik tanınacak ve katıldıkları programlarla ilgili sertifika da alabilecekler.

Yasal ereve:

Uluslararası hukuka baktığımızda azınlıkları, varlıklarına yönelik en büyük tehditten koruyan ilk antlaşma, BM Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'dir. Birleşmiş Milletler sistemi içerisinde temel insan hakları anlaşmaları olarak da anılan; Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (ICCPR), Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ICESCR), Her Türü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (ICERD), Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme (CEDAW), İşkenceye Karşı Sözleşme ve Çocuk Hakları Sözleşmesi (CRC) anlaşmalarının hepsi ayrımcılık yasağını içermektedir.

Avrupa sistemi içerisinde azınlık haklarını düzenleyen temel insan hakları standartları; iki Avrupa Konseyi antlaşması (Ulusal Azınlıkların Korunması ereve Sözleşmesi ve Bölgesel ve Azınlıktaki Dilleri Koruma Antlaşması) ve 1990 tarihli AĞİT Kopenhag belgesi ile belirlenmiştir. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ile etkili bir kovuşturma mekanizmasına da sahip olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ayrımcılıkla mücadele konusunda açık yasaklar içermektedir.

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

Ulusal Hukukta Ayrımcılıkla İlgili Önde Gelen Hükümler:

Anayasa:

Ulusal hukuka baktığımızda öncelikle Anayasadaki ayrımcılık yasağını hatırlatmak gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 10. maddesine göre “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”

Türk Ceza Kanunu:

Türk Ceza Kanunu 122. maddesinde “nefret ve ayrımcılık” başlığı ile ırk, devlet, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefrete dayalı ayrımcılığı suç saymıştır. Nefret ve ayrımcılık suçu, 5237 sayılı TCK'nın 122. maddesinde “Hürriyete Karşı Suçlar” bölümünde şu şekilde düzenlenmiştir:

Nefret ve Ayrımcılık

Madde 122 - (1) Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle;

- Bir kişiye kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,
- Bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

- c) Bir kişinin işe alınmasını,
- d) Bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını,
engelleyen kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile
cezalandırılır.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu:

Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı ayrıca 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun (TİHEK) "Ayrımcılıkla Mücadele" başlıklı ikinci bölümünün 3., 4. ve 5. maddelerinde de belirtilmiştir.

Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı

MADDE 3- (1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşitlidir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasını önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Ayrımcılık türleri

MADDE 4- (1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır:

- a) Ayrı tutma.
- b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama.
- c) Çoklu ayrımcılık.
- ç) Doğrudan ayrımcılık.
- d) Dolaylı ayrımcılık.
- e) İşyerinde yıldırma.
- f) Makul düzenleme yapmama.
- g) Taciz.
- ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık.

(2) Eşit muamele ilkesine uyulması veya ayrımcılığın önlenmesi amacıyla idari ya da adli süreçleri başlatan yahut bu süreçlere katılan kişiler ile bunların temsilcilerinin, bu nedenle maruz kaldıkları olumsuz muameleler de ayrımcılık teşkil eder.

Ayrımcılık yasağının kapsamı

MADDE 5- (1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür.

(3) Kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ve bunlar tarafından yetkilendirilenler, taşınır ve taşınmazları kamuya açık bir şekilde sunarken bu malları edinmek veya kiralamak isteyenler ile bunlar hakkında bilgi almak isteyenler aleyhine, bunların kiralanması, kira akdinin şartlarının belirlenmesi, kira akdinin yenilenmesi veya sona erdirilmesi, satışı ve devri süreçlerinin hiçbirinde ayrımcılık yapamaz.

(4) Dernek, vakıf, sendika, siyasi parti ve meslek örgütlerine, ilgili mevzuatlarında veya tüzüklerinde belirtilen istisnalar dışında ye olma, organlarına seçilme, üyelik imknlarından yararlanma, üyeliğin sonlandırılması ve bunların faaliyetlerine katılma ve yararlanma bakımından, hiç kimse aleyhine ayrımcılık yapılamaz.

Ayrıca Anayasa Mahkemesi, TİHEK, Ombudsman kararları ve Türk mahkemelerinin içtihatları ayrımcılık yasağı konusunda önemli bir birikim ve dayanak teşkil etmektedir.

Uluslararası Hukukta Ayrımcılıkla İlgili nde Gelen Hükümler:

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

AİHS 14. Maddesi ayrımcılık yasağı konusunda çok önemli bir dayanak oluşturmaktadır. AİHS'ne 12 numaralı Protokol ile ayrımcılık yasağı konusunda çok açık hükümler eklenmiştir. AİHS'nin Ayrımcılık Yasağı başlıklı 14. maddesi şu hükmü içermektedir;

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

“Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır”. AİHS 12 numaralı Protokolü ile ayrımcılık yasağı konusunda daha detaylı bir düzenlemeye yer vermiştir.

AİHS 12 numaralı Protokol’ün 1. Maddesi şu hükmü içermektedir:

Ayrımcılığın genel olarak yasaklanması

1. Yasa ile öngörölmüş olan tüm haklardan yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasî veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, servet, doğum veya herhangi bir diğer statü bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.

2. Hiç kimse, hangisi olursa olsun hiçbir kamu makamı tarafından özellikle 1. fıkrada belirtilen gerekçelere dayalı bir ayrıma maruz bırakılamaz.

AİHM kararları ayrımcılık yasağı konusunda önemli bir içtihat oluşturmuş durumdadır.

Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme

Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme, Sözleşme’nin 19. maddesi uyarınca, 4 Ocak 1969 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye’de kabul tarihi 3.4.2002 olup, 4750 nolu Kanun ile kabul edilmiştir. Resmi Gazete ile yayımı 9.4.2002 ve yayınlandığı Resmi Gazete sayısı; 24721’tir.

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

Sözleşme'nin ilgili maddeleri şu şekildedir:

BİRİNCİ BÖLÜM

Madde 1

1. Bu Sözleşmede, "ırk ayrımcılığı" terimi, siyasî, ekonomik, sosyal, kültürel veya toplumsal yaşamın herhangi bir alanında, insan hakları ve temel özgürlükleri tanınmasını, uygulanmasını, bu hak ve özgürlüklerden yararlanılmasını ortadan kaldırmak veya zayıflatmak amacına ya da etkisine yönelik, ırk, renk, soy ya da ulusal veya etnik kökene dayalı her türlü ayırım, dışlama, kısıtlamaya da tercih anlamındadır.

2. Bu Sözleşme, Taraf Devletlerin vatandaşları ile vatandaş olmayanlar arasında getirdiği farklara, dışlamalara, kısıtlamalara veya tercihlere uygulanmayacaktır.

3. Sözleşme'de yer alan hiçbir husus, belli bir ülke vatandaşlığına karşı ayırım gözetmemesi kaydıyla, Sözleşme'ye Taraf Devletlerin uyruklu, vatandaşlık, vatandaşlığa kabul konularına ilişkin yasal düzenlemelerini etkileyecek şekilde yorumlanamaz.

4. Sadece insan hakları ve temel özgürlüklerden eşit şekilde yararlanmalarını sağlamak amacıyla, özel bir korumaya ihtiyaç duyan belli ırk veya etnik grupların veya bireylerin uygun gelişimini temin amacına yönelik özel önlemler, bu gibi önlemlerin sonuçta farklı ırk grupları için ayrı haklar sağlanmasına yol açmamaları ve önlemler amacına ulaştıktan sonra sürdürülmemeleri kaydıyla, ırk ayrımcılığı olarak görülmeyecektir.

Madde 2

1. Taraf Devletler ırk ayrımcılığını kınar ve uygun her imkânla ve gecikmeden, ırk ayrımcılığının her türünün ortadan kaldırılması ve tüm ırklar arasında bu anlayışın geliştirilmesi politikası izlemeyi üstlenir ve bu amaçla,

a) Her Taraf Devlet, bireylere, birey gruplarına ya da kurumlara karşı hiçbir ırk ayrımcılığı eyleminde veya uygulamasında bulunmamayı ve ulusal ya da yerel tüm kamu yetkilileri ile kamu kurumlarının bu yükümlülüğe uygun hareket etmelerini sağlamayı üstlenir.

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

- b) Her Taraf Devlet, herhangi bir kişinin veya teşkilâtin ırk ayrımcılığını himaye etmemeyi, savunmamayı ve desteklememeyi üstlenir.
- c) Her Taraf Devlet, yerel ulusal ve hükümet politikalarını gözden geçirmek, nerede bulunursa bulunsun, ırk ayrımcılığı doğuran veya devam ettiren yasaları veya düzenlemeleri değiştirmek, kaldırmak veya geçersiz kılmak amacıyla etkin önlemler alır.
- d) Her Taraf Devlet, koşullar gerektirdiği takdirde yasal düzenlemeler yapmak dahil, tüm uygun yöntemlerle, herhangi bir birey, grup veya örgüt kaynaklı ırk ayrımcılığını yasaklayacak ve bu tür ayrımcılığa son verecektir.
- e) Her Taraf Devlet, gerektiğinde, bütünleşme amaçlı örgüt ve hareketler ile ırklar arasındaki engelleri kaldırmaya yönelik diğer araçları teşvik etmeyi, ırkçı bölünmeyi güçlendirebilecek her şeyi caydırmayı üstlenir.

2. Taraf Devletler, koşullar gerektirdiğinde, belli ırk gruplarının ve bunlara mensup bireylerin, insan hakları ve temel özgürlüklerden tamamen ve eşit şekilde yararlanabilmelerini garanti altına almak amacıyla, bu gruplar ve bireylerin uygun gelişimlerini ve korunmalarını sağlamak için, sosyal, ekonomik, kültürel ve diğer alanlarda özel ve somut önlemler alacaktır. Bu önlemler, alınış amaçları gerçekleştikten sonra, hiçbir şekilde, farklı ırk grupları için eşit olmayan ve ayrı haklar sağlanması sonucunu doğurmayacaktır.

Madde 3

Taraf Devletler, ırkçı dışlamayı ve apartheid'ı özellikle kınar ve kendi yargı yetkileri dahilindeki topraklarda bu nitelikteki tüm uygulamaları önlemeyi, yasaklamayı ve ortadan kaldırmayı üstlenirler.

Madde 4

Taraf Devletler bir ırkın veya belli bir renge veya etnik kökene mensup bir grubun üstünlüğü fikirlerine ya da teorilerine dayanan ya da her ne şekilde olursa olsun ırkçı nefreti ve ayrımcılığı haklı çıkarmaya ya da yüceltmeye çalışan tüm propaganda ve tüm örgütleri kınarlar ve bu tür ayrımcılık faaliyetleri ile ayrımcılığı teşviki ortadan kaldırmaya yönelik acil ve olumlu önlemler almayı üstlenirler ve bu amaçla İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yer alan ilkelere ve bu Sözleşme'nin 5 inci maddesinde açıkça sıralanan haklara saygı göstermek kaydıyla, diğer önlemler arasında,

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

- a) Irkçı üstünlüğe ya da nefrete dayalı tüm fikirlerin yayılmasını, ırk ayrımcılığını teşviki, herhangi bir ırka ya da başka bir renk ya da etnik kökene mensup bir gruba yönelik şiddet eylemlerini ya da bu tür eylemleri teşviki ve ayrıca ırkçı eylemleri finanse etmek dahil bu eylemlere her türlü yardım sağlamayı yasayla cezalandırılacak suç olarak ilan edeceklerdir.
- b) Irk ayrımcılığını destekleyen ya da bu tür ayrımcılığa teşvik eden tüm örgütleri ve ayrıca örgütlü ve diğer tüm propaganda faaliyetlerini yasa dışı ilan edecek ve yasaklayacaklar ve bu tür örgütlere ya da faaliyetlere katılımı yasayla cezalandırılacak bir suç olarak ilan edeceklerdir.
- c) Yerel veya ulusal kamu kurum ve yetkililerinin ırk ayrımcılığını desteklemesine ya da ırk ayrımcılığına teşvik etmesine izin vermeyeceklerdir.

Madde 5

Sözleşme'nin 2 nci maddesinde sayılan temel yükümlülöklere uygun olarak, Taraf Devletler her şekliyle ırk ayrımcılığını yasaklamak ve ortadan kaldırmak ve ırk, renk ya da ulusal veya etnik köken ayrımı yapmaksızın, özellikle aşağıdaki haklardan yararlanmada herkesin kanun önünde eşitlik hakkını garanti altına almak yükümlülüğünü üstlenirler.

- a) Mahkemeler ve diğer yargı organları önünde eşit muamele hakkı
- b) Hükümet görevlileri veya herhangi bir grup veya kurum kaynaklı şiddet ya da bedensel zarara karşı kişinin güvenlik ve devlet koruması hakkı
- c) Siyasî haklar, özellikle evrensel ve eşit oy hakkı temelinde seçimlere katılmak - seçme ve seçilme-, hükümette ve her düzeyde kamu yönetiminde yer almak ve kamu hizmetlerine eşit koşullarda girme hakkı
- d) Diğer medenî haklar, özellikle:
- i) Devlet sınırları dahilinde hareket serbestisi ve ikamet hakkı
- ii) Kendi ülkesi dahil, herhangi bir ülkeyi terk etmek ve kendi ülkesine geri dönmek hakkı
- iii) Uyruluk hakkı
- iv) Evlenme ve eşini seçme hakkı
- v) Tek başına veya ortak mülkiyet edinme hakkı
- vi) Miras hakkı
- vii) Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkı
- viii) Fikir ve ifade özgürlüğü hakkı

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

- ix) Barışçı toplanma ve dernek kurma hakkı
- e) Ekonomik, sosyal ve kültürel haklar, özellikle:
  - i) Çalışma, işini özgürce seçme, adil ve elverişli çalışma koşulları, işsizliğe karşı korunma, eşit işe eşit ücret, adil ve elverişli ücret hakları
  - ii) Sendika kurmak ve sendikalara katılmak hakkı
  - iii) Mesken edinme hakkı
  - iv) Sağlık, tedavi, sosyal güvenlik ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı
  - v) Eğitim ve meslekî formasyon hakkı
  - vi) Eşit koşullarda kültürel faaliyetlere katılma hakkı
- f) Ulaşım araçları, oteller, lokantalar, kahvehaneler, tiyatrolar ve parklar gibi kamuya açık tüm mekânlardan ve hizmetlerden yararlanma hakkı.

Madde 6

Taraf Devletler, yargılarına tâbi olan tüm kişilere, yetkili ulusal mahkemeler ve diğer devlet kuruluşları önünde, bu Sözleşme'ye aykırı olarak, insan haklarını ve temel hürriyetlerini, aynı şekilde böyle bir ayrımcılık sonucunda mağdur olabilecek kişilerin bu mahkemelerden tüm zararlarını adil ve yeterli telafi veya tazminini talep etme hakkını ihlal eden tüm ırk ayrımcılığı fiillerine karşı etkin koruma ve çareleri garanti eder.

Madde 7

Taraf Devletler, özellikle eğitim, öğretim, kültür ve enformasyon alanlarında, ırk ayrımcılığına götüren önyargılara karşı mücadele etmek ve uluslara ve etnik veya ırksal gruplar arasında anlayışı, hoşgörüyü desteklemek, aynı şekilde Birleşmiş Milletler Şartı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, her türlü ırk ayrımcılığının ortadan kaldırılmasına ilişkin Birleşmiş Milletler Bildirgesi ve bu Sözleşme'nin amaçları ve ilkelerini geliştirmek için ivedi ve etkin tedbirler almayı taahhüt ederler.

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

Kadınlara Karşı Her Türölü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi(CEDAW)

Sözleşme 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'nin Türkiye Cumhuriyeti tarafından onaylanmasının uygun bulunduğuna ilişkin 11 Haziran 1985 tarih ve 3232 sayılı Kanun, 25 Haziran 1985 tarih ve 18792 sayılı Resmi Gazete'de yayımlamıştır. Sözleşme'nin ilgili maddeleri şu şekildedir:

Madde 4 - Lehe ayrımcılık: Geçici ve özel önlemler

1. Kadın ve erkek eşitliğini fiilen sağlamak için Taraf Devletlerce alınacak geçici ve özel önlemler, işbu Sözleşmede belirtilen türden bir ayırım olarak düşünölmeyecek ve hiçbir şekilde eşitsizlik veya farklı standartların korunması sonucunu doğurmayacaktır. Fırsat ve uygulama eşitliği hedeflerine ulaşıldığı zaman bu önlemlere son verilecektir.
2. Anneliğin korunması amacıyla işbu Sözleşmede belirtilenler dahil, Taraf Devletlerce alınacak özel önlemler, ayrımcı olarak nitelendirilmeyecektir.

Madde 7 - Politika ve kamu hayatında ayrımcılığın önlenmesi

Taraf Devletler, ülkenin politika ve kamu hayatında, kadınlara karşı ayırımı önlemek için tüm önlemleri alacaklar ve özellikle kadınlara erkeklerle eşit şartlarla aşağıdaki hakları sağlayacaklardır:

- a) Bütün seçimlerde ve halk oylamalarında oy kullanmak ve halk tarafından seçilen organlara seçilebilmek;
- b) Hükümet politikasının hazırlanmasına ve uygulanmasına katılmak, kamu görevinde bulunabilmek ve hükümetin her kademesinde kamu görevleri ifa etmek;
- c) Ülkenin kamu ve politik hayatı ile ilgili hükümet dışı kuruluşlara ve derneklere katılmak.

Madde 8 - Uluslararası düzeyde ülkeyi temsilde ayrımcılığın önlenmesi

Taraf Devletler, kadınlara, erkeklerle eşit şartlarda ve hiçbir ayırım gözetmeksizin, hükümetlerini uluslararası düzeyde temsil etmek ve uluslararası kuruluşların faaliyetlerine katılmak fırsatını sağlamak için gerekli bütün önlemleri alacaklardır.

Madde 9 - Vatandaşlık haklarında ayrımcılığın önlenmesi

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

1. Taraf Devletler, tabiiyetin kazanılmasında, değiştirilmesinde veya muhafazasında kadınlara erkekler ile eşit haklar tanıyacaklar ve özellikle bir yabancıyla evlenmenin veya evlilik sırasında kocanın tabiiyetini değiştirmesinin, kadının da otomatik olarak tabiiyet değiştirmesine, tabiiyetsiz kalmasına veya kocanın tabiiyetini zorla almasına yol amamasını sağlayacaklardır.
2. Taraf Devletler, ocukların tabiiyeti konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar sağlayacaklardır.

Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

Sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 16 Aralık 1966 tarihli ve 2200 A (XXI) sayılı kararıyla kabul edilmiş ve 19 Aralık 1966 tarihinde imzaya açılmıştır. Sözleşme, 41. madde dışında, 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İnsan Hakları Komitesi'ne ilişkin 41. madde ise, 28 Mart 1979 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye Sözleşme'yi 15 Ağustos 2000 tarihinde imzalamıştır. Sözleşme'nin onaylanmasını uygun bulan 4 Haziran 2003 tarih ve 4868 sayılı Kanun, 18 Haziran 2003 tarih ve 25142 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bakanlar Kurulu'nun 7 Temmuz 2003 tarih ve 2003 /5851 sayılı kararıyla Sözleşme'nin onaylanması kararlaştırılmış ve Sözleşme'nin resmi Türkçe evirisi, 21 Temmuz 2003 sayılı ve 25175 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Türkiye, onay belgelerini 15 Eylül 2003 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne tevdi etmiş ve 49. madde uyarınca, Sözleşme Türkiye bakımından 23 Aralık 2003 tarihinden itibaren hüküm doğurmaya başlamıştır.

Sözleşme'nin ilgili maddeleri şu şekildedir:

2. Madde Sözleşmenin iç hukukta uygulanması ve ayrımcılık yasağı

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

1. Bu Sözleşmeye Taraf her Devlet, bu Sözleşmede tanınan hakları ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir fikir, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü gibi herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılmaksızın, kendi toprakları üzerinde bulunan ve egemenlik yetkisine tabi olan bütün bireyler için güvence altına almayı bu ve haklara saygı göstermeyi taahhüt eder.

2. Sözleşmede tanınan hakları kendi mevzuatında veya uygulamasında henüz tanımamış olup da bu Sözleşmeye Taraf Devletler, kendi anayasal usullerine ve bu Sözleşmenin hükümlerine uygun olarak, Sözleşmede tanınan hakları uygulamaya geçirmek için gerekli olan tedbirleri veya diğer önlemleri almayı taahhüt ederler.

3. Bu Sözleşmeye Taraf her Devlet şu taahhütlerde bulunur:

a) Bu Sözleşmede tanınan hakları veya özgürlükleri ihlal edilenlere, ihlal fiili resmi sıfatlarıyla hareket eden kişilerden başka kimseler tarafından işlense dahi, etkili bir hukuki yola başvurma hakkı sağlamak;

b) Bu tür bir hukuki yola başvurmak isteyen kişinin hakkının yetkili yargısal, idari ve yasama organları veya Devletin hukuk sisteminin öngördüğü başka bir yetkili makamı tarafından karara başlanmasını sağlamak ve yargısal hukuki yollara başvurma imkanını geliştirmek;

c) Bu gibi hukuki yolların tanınması halinde, yetkili makamlar tarafından bu hukuki yolların işletilmesini sağlamak.

3. Madde Cinsiyet eşitliği

Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, bu Sözleşmede yer alan bütün kişisel ve siyasal hakların kullanılmasında eşit haklar sağlamayı taahhüt eder.

4. Madde Olağanüstü durumda yükümlülük azaltma

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

1. Sözleşmeci Taraf Devletler, ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durumun meydana gelmesi ve bun resmen ilan etmeleri halinde, durumun zorunluluklarının kesinlikle gerektirdiği ölçüde, uluslararası hukuktan doğan diğer yükümlülüklerine aykırı düşmeyecek ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, toplumsal köken gibi sebeplerle ayrımcılık içermeyecek şekilde, bu Sözleşmedeki yükümlülüklerinde azaltma yapan tedbirler alabilir.
2. Sözleşmenin 6, 7, 8 (1 ve 2 fıkralar), 11, 15, 16 ve 18. maddelerindeki yükümlülüklerde hiçbir azaltma yapılamaz.
3. Sözleşmedeki yükümlülüklerini azaltma yetkisi kullanan Sözleşmeye Taraf bir Devlet, yükümlülük azaltılan Sözleşme maddeleri ile yükümlülük azaltmayı gerektiren sebepler hakkında Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri aracılığıyla Sözleşmeye Taraf diğer Devletleri derhal bilgilendirir. Yükümlülük azaltmanın sona erme tarihi de aynı yolla başka bir bildirimle iletilir.

Çalışma Gruplarına ait Bildiri ve Mektuplar

28-29 Ocak 2023 tarihlerinde Haklar Projesi İnsan Hakları Gençlik İzleme Çalıştayı kapsamında Ankara'da bir araya gelen gençlerin oluşturduğu çalışma grupları; LGBTİ+, Kadın ve Dini Azınlıklar hakkında üç ayrı bildiri ve gene aynı konularda üç ayrı mektup kaleme almıştır. Bu bildiri ve mektuplar önümüzdeki dönem gerçekleştirilecek lobi çalışmalarına temel oluşturacaktır.

LGBTİ+ HAKLARI GRUBU BİLDİRİSİ

Bizler Haklar projesi kapsamında İstanbul, Ankara, Hatay, Mardin, İzmir illerinden gelen LGBTİ+ konularında sorunlara yönelik çözüm önerileri bulmak amacıyla toplanmış 9 genciz. Aşağıda belirtmiş olduğumuz 6 sorunla alakalı, çözüm önerilerini ve bu konuda

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

alınacak destekleri, taleplerimizi ve bu talepler karşılanırken üstleneceğimiz rolleri sizlere sunuyoruz.

Temel olarak grupça 6 sorun üzerine yoğunlaştık. Bu sorunlar kısaca LGBTI+ konusundaki yasal boşluk, akademik çalışmalardaki heteronormatif ve ikili cinsiyet yaklaşımları, LGBTI+ların istihdamı, LGBTI+ dostu sanatçı ve eserlere uygulanan sansürler, sağlık alanında başta PreP olmak üzere cinsel yolla bulaşan hastalıkları önleyici ilaçlara erişim ve LGBTI+ komünitesi içi çatışmalar olarak özetlenebilir. LGBTI+ hakları konusunda yaşanan insan hakları ihlalleri konusunda ülke içinde herhangi bir yasal düzenleme bulunmaması LGBTI+ları ve hak savunucuları yasal anlamda dayanaksız ve desteksiz bırakmaktadır. Bu da devletin uluslararası hukuktan ve anayasal haklardan kaynaklanan pozitif yükümlülüğünü yerine getirmesinde LGBTI+lar için sıkıntılara yol açmaktadır. Akademi ve akademisyenler arasında var olan heteronormatif yatkınlık, LGBTI+ çalışmalara yönelik negatif ve çekimser tutum bu alanda yapılacak çalışmaları kısıtlamaktadır. Bu durum akademik çalışmalarda bir birikim oluşamamasına sebep olmakla birlikte toplumun da bu alanda bilgiye erişiminde ve bilinç arttırımında sıkıntılara yol açmaktadır. Bu tutumun ekonomik alanda yansıması şu şekilde görölmektedir: Özel sektörde LGBTI+ istihdamı oldukça düşükken kamuda açık cinsel yönelim veya kimliğiyle iş bulmak ise neredeyse imkansız haldedir. Bu da LGBTI+ların ekonomik bağımsızlıklarını ciddi anlamda kısıtlamaktadır. Ayrıca, bilindiği üzere LGBTI+ dostu sanatçı ve eserlere sansür olarak değerlendirilebilecek uygulamalarda artış yaşanmaktadır. Bu durum toplumda LGBTI+ların toplum nezdinde bilinirliğini, bununla birlikte sanatçıların anayasal bir hak olan düşünce ve ifade özgürlüğü kısıtlamaktadır. LGBTI+ların yaşadığı sıkıntılar bu alanlarla sınırlı kalmayıp, sağlık alanında da görölmektedir. Cinsel yolla bulaşan hastalıkları önlemek için her ne kadar dünya çapında PreP ilacının kullanımı gibi gelişmeler yaşandıysa da bu durum Türkiye'ye yansımamaktadır, bu da kişilere sağlıkta belirli sıkıntılar doğurmaktadır. Dış etkenler bir yana konulduğunda, ayrıca komite içindeki çatışmalar da LGBTI+ları hak savunuculuğu sürecinde

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

olumsuz yönde etkilemektedir. Bu da halihazırda kırılğan bir grubun parçası olan LGBTI+ların birlikte hareket etmesini engellemektedir.

Yukarıda belirttiğimiz sorunlara yönelik çözüm önerilerimizi sıralıyoruz. Yasal boşluk sorunuyla ilgili öncelikle LGBTI+ STK'larla kampanyalar başlatılmalı veya devam eden kampanyalar desteklenmelidir. Dayanışabilecek medya kuruluşları veya uluslararası organizasyonlar belirlenip kampanyanın yaygınlaştırılmasına katkıda bulunulmalıdır. Belirli bir kitleye ulaştıktan sonra talepler tüm siyasi partilere iletilmeli ve dayanışma içerisinde olacak partiler belirlenmelidir. Bu partiler kampanya bünyesinde oy kazanırken, partilerden de mecliste LGBTI+ları gözetmeleri ve temsiliyete yer vermeleri beklenmektedir. İlerleyen süreçte ise bu partilerin meclise öneri sunma, tartışma açma ve lobicilik gibi faaliyetlerde bulunmalarını bekliyoruz. Uzun vadede ise mecliste yasa tasarısı hazırlanması ve LGBTI+ konusundaki yasal boşluğun giderilmesini talep ediyoruz.

En başta belirttiğimiz akademik çalışmalarda LGBTI+ların karşılaştığı zorluklara yönelik ise başlangıç olarak merkez üniversitelerde denetim mekanizmaları ve toplumsal cinsiyet ile ilgili birimlerin artırılması gerekmektedir. Bu birimler ve mekanizmalar da maddi ve manevi olarak uluslararası organizasyonlar aracılığıyla desteklenmelidir. Merkez üniversitelerde bu çalışmalar oturduktan sonra ise çevre üniversitelerde de merkez üniversiteler yardımıyla benzer çalışmalar yaygınlaştırılmalıdır. STK'lar ve yerel yönetimler işbirliği ile de üniversitelerde ortaklaşa etkinlikler düzenlenmelidir. Bunların sonucunda da Türkiye geneline şehir üniversiteleri yardımıyla bilinç artırma aktiviteleri yapılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Böylece ülke çapında üniversitelerin öncülüğünde özellikle de akademik alanda heteronormativitenin ve ikili cinsiyet algısının önüne geçilebilir.

İstihdam da LGBTI+ların maruz kaldığı önemli sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda yerel yönetimler ve STK'lar LGBTI+lara yönelik meslek edindirme

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

kurslarını yoksa sağlamalı varsa yaygınlaştırmalıdır. Ayrıca kapasite arttırma kursları organize edip bu kurslar için uluslararası destek sağlanmalıdır. Anonim bir şekilde şirketlerle ve özel sektör temsilcileriyle buluşmalar ayarlanıp sorun tespiti yapılması, bunu takiben de görölen sorular saha analizi sonucunda raporlaştırılmalıdır. Ek olarak, bir platform kurulup iş arayan LGBTI+larla, çalışan LGBTI+lar bir araya getirilip bağlantı kurulabilir ve bu platformda çeşitli iş olanakları istihdama katılamayan LGBTI+larla paylaşılabilir.

Sansür konusunda da, sansür yasağını vurgulayan hukuki metinlerin başta LGBTI+ dostu sanatçı ve eserlerin engellesinin önüne geçecek şekilde hazırlanmasının sağlanması, STK'ların bu konuda gençleri bilinçlendirmesi ve karar alıcılar üzerinde lobcilik faaliyetlerini arttırması gerekmektedir.

Sağlık alanına gelindiğinde de, cinsel yolla buluşan hastalıkları önleyici ilaçlar (PreP gibi) konusunda komünitenin bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. İlgili karar alıcıların bu ilaçların ücretsiz dağıtılmasının sağlanması için lobcilik faaliyetlerinde bulunması gerekmektedir. Son olarak ise, gençlerin bu ve benzeri ilaçların varlığı konusunda bilgilendirilmesi ve talep edebilme olanaklarının varlığı sağlanmalıdır.

Dış etkenlere ek olarak, LGBTI+ hak savunucuları ve grupların kendi içindeki uyumsuzlukların konuşularak çözülebilmesi için STK'lar ve yerel yönetimler tarafından uygun ortam sağlanmalıdır. Bu doğrultuda, bilgi notları, izleme faaliyetleri çerçevesinde elde edilmiş veriler kullanılarak doğru bilinen yanlışların açıklığa kavuşturulması ve empati duygusunun vurgulanarak aslında aynı kırılgan grubun içerisinde birlikte olduğumuzun ön plana çıkarıldığı ve konuşulduğu tanışma toplantıları organize edilmelidir.

Son olarak, bu sorunların LGBTI+ların karşılaştığı birçok başka sorundan sadece birkaçı olduğunu ve taleplerimiz konusunda ısrarcı olduğumuzu vurgulamak istiyoruz. Bu

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

tarz çalışmaların genişletilmesi gerektiğini ve diğer sorunların da konuşulmasının elzem olduğunu savunuyoruz. Taleplerimizin yerine getirilmesi durumunda çözüm sürecinde bu bildiriyi yazan gençler olarak aktif bir şekilde rol alabileceğimizin altını iziyoruz. Bunların zaten karar alıcıların pozitif yükümlölüğü dahilinde olduğunu bir kez daha belirtiyor ve acilen bu çözümlere hayata geçirilmesini talep ediyoruz.

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

LGBTİ+ HAKLARI GRUBU MEKTUBU

Sayın .....

Bizler Avrupa Birliği tarafından desteklenen Haklar Projesi kapsamında 1. İnsan Hakları Çalıştayında 7 ilden bir araya gelmiş gençleriz. Bu çalıştayda LGBTİ+ hakları alanındaki güncel durumun belirlenmesi, sorunların tespit edilmesi ve çözümlerinin geliştirilmesi üzerine çeşitli çalışmalarda bulunduk. Bu mektubun amacı; biz gençler tarafından belirlenmiş, bir örüntü haline gelmiş sorunların yetkililere aktarılması, gerekli kamuoyunun oluşturulması ve karar alıcıların durumdan haberdar edilerek çözümlerinin geliştirilmesi için teşvik etmek ve destek isteğinde bulunmaktır.

Çalıştay sırasında ortaya çıkan sorunlar ve belirlenen çözümler aşağıda açıklanmıştır:

- Memuriyet hakkı konusunda sıkıntılar ve memurların özlük hakları:
  - o Asker alma kanunu ile askerlikten muaf tutulma ile LGBTİ+ bireylerin memuriyette olmaması
  - o Kamu kurumlarındaki kişilerin açık şekilde güvenli çalışmamaması
- Kolluk kuvvetlerince gerçekteştirilen hak ihlalleri ve orantısız güç kullanımı ile yetki aşımı
- Akademiye LGBTİ+ ve toplumsal cinsiyet çalışmaları yürüten akademisyenlerin dışlanması, alandaki çalışmaların etik kurumlardan geçememesi
- Kan ve organ bağışı yasakları, kan bağışı öncesi doldurulan formdaki ayrımcı soruların varlığı
- Transların çoğunlukla birlikte yaşadığı alanlarda karşılaştıkları can ve mal güvenliği tehdidi, bu alanlarda yaşan transların mülkiyet ve barınma haklarının gasp edilmesi

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

- Torba yasakların bir paravan olarak kullanılması ve bu şekilde LGBTİ+ örgütlenmelerin barışçıl protesto haklarının ellerinden alınması

Çözüm önerilerimiz aşağıdadır:

1. Kolluk kuvvetlerinin hak ihlalleri ve orantısız güç kullanımı yetki aşımı

- Kolluk kuvvetleri için zorunlu hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi, bu eğitimlerde yetki aşımalarının nelerle sonuçlanabileceğine odaklanması, vaka çalışmaları ile eğitimlerin etkinliğinin ölçülmesi, bu eğitimleri geçemeyen kolluk kuvvetlerinin görevlerine devam etmelerine izin verilmemesi
- Kolluk kuvvetlerinin yetki aştıkları durumlar için araştırma komisyonu oluşturulması ve bu komisyondan çıkan önerilerin uygulanması

2. Memuriyet hakkı konusunda sıkıntılar ve memurların özlük hakları

- Kamu kuruluşlarındaki ayrımcılıkları izlemek, değerlendirmek ve düzeltmelerin uygulanabilmesi için İl Özel İdaresi 6.madde, Belediye Kanunu 14.madde ve 76. Madde uyarınca gerekli danışma kurulların ve izleme toplantılarının oluşturulması. Bu kurullar ve toplantılarda gençlerin varlığının teşvik edilmesi
- Askerlik hizmetinde bulunmayan/bulunamayan vatandaşlar için askerlik alternatiflerinin oluşturulması
- Askere alma kanunu nedeniyle toplumda oluşan algının ortadan kalkması için çalışmaların gerçekleşmesi, bu çalışmaların kampanyalarla desteklenmesi

3. Akademide LGBTİ+ ve toplumsal cinsiyet çalışmaları yürüten akademisyenlerin dışlanması, alandaki çalışmaların etik kurumlardan geçememesi

- Tüm üniversitelerde kapsayıcı bir çekirdek müfredatın yürürlüğe girmesi, bu müfredatın bir parçası olarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin tüm üniversite öğrencilerine öğretilmesi
- Araştırmaların tartışıldığı, onaylarının alındığı etik kurullarda, araştırmanın konusu olmaları durumunda, LGBTİ+ temsilinin artırılması

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

-TÜBİTAK gibi devlet destekli araştırma fonlarında LGBTİ+ tematik araştırma fonlarının oluşturulması

4. Kan ve organ bağışı yasakları: kan bağışı öncesi doldurulan formdaki ayrımcı soruların varlığı

-Kan bağışı bilgi formlarında HIV+ tabusu nedeniyle bulunan gay ve trans bireyleri dışlayıcı sorunun yeniden formüle edilerek korunmasız cinsel ilişki odağında yeniden yazılması

5. Trans bireylerin çoğunlukla birlikte yaşadığı alanlarda karşılaştıkları can ve mal güvenliği tehdidi ve bu alanlarda yaşan transların mülkiyet ve barınma haklarının gasp edilmesi

-Durumla ilgili kolluk kuvvetlerinin hak ve yetki ihlallerinin izlenmesi için araştırma komisyonlarının kurulması

-Geçmişe dönük hak ve yetki ihlallerinin cezalandırılması, cinsiyet uyumlama sürecinde adaletli uygulamalarının yapılması

6. Torba yasakların bir paravan olarak kullanılması, bu şekilde LGBTİ+ örgütlenmelerin barışçıl protesto haklarının ellerinden alınması

-Konuyla ilgilenen milletvekilleriyle LGBTİ+ örgütlenme üzerine bilgi notlarının paylaşılması

-LGBTİ+ öğrenciler ile milletvekilleri görüşmelerinin ayarlanması

-Konunun aktörleri (Sivil Toplum Örgütleri ve Aktivistleri) ile alternatif örgütlenme yöntemlerinin oluşturulması

Sizden insan hakları kapsamında beklentimiz, bu sunduğumuz değerlendirmelerin hayata geçirilebilmesi için ilgili makamların ve Sivil Toplum Kuruluşlarının işbirliği ile sorunların çözüm süreçlerini başlatmanız.

Saygılarımızla,

Haklar Projesi 1. İnsan Hakları İzleme Grubu

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

DİN VE İNANÇ GRUPLARI HAKLARI GRUBU BİLDİRİSİ

Sayın .....

Bizler Haklar Projesi kapsamında 7 farklı Őehirde gelen, dini azınlık gruplarına y6nelik hak ihlallerini çalışan ve bunun getirdiği sorunlara karşı 6z6mleri olan gençleriz ve bu bildiriye sizlerin dikkatine sunuyoruz.

T6rkiye Cumhuriyeti jeopolitik konumu sebebi ile kozmopolit bir yapıda olup coğrafyasında geniş bir etnik, dilsel ve dinsel çeŐitliliđe ev sahipliği yapmaktadır. Y6zyıllar boyu s6ren bu çeŐitliliđin b6t6n6yle ele alınması ile dini azınlıkların azımsanamayacak oranda n6fusa sahip olduğu tespit edilmekte ancak bu azımsanamayacak n6fusun hakların savunulmasında karar alma mekanizmalarına katılımlarında yetersizlik olmaktadır. Azınlık grupların temel insan hakları ve bu haklar bağlamında geliŐen hukuki, sosyal, ekonomik ve k6lt6rel hakları yeterince korunmamakta ve ikincil plana atılmaktadır.

Dini azınlık gruplarına karşı yapılan hak ihlalleri sonucunda karşımıza çıkan baŐlıca sorunlar; dini azınlık gruplarına resmi stat6 kazandırılmamıŐ olması, ilköğretim okullarında ve liselerde çocukların dini inançlarını kapsayıcı eğitime yer verilmemesi ve çoğunluk grubu 6nceleyen bir eğitim sistemine maruz kalmalarıdır. Ayrıca bu kişiler iş yerlerinde, okullarda, kamu kurum ve kuruluŐlarında ve 6zel yapılanmalarda ibadetlerini 6zg6rce yerine getirebilecekleri imkan ve yeterlilik bulamamakta ve dini inançlarının gereklerini yerine getirmekte ısrarcı olmaları halinde ayrımcılığa uğramaktadırlar

Bu genel sorunlar kapsamında Haklar Projesi kapsamında bir araya gelen gençler olarak 6z6m 6nerilerimiz Şunlardır:

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

- Ülkede dini azınlıkların detaylı biçimde araştırılmaları ve bu bağlamda resmi statüye kavuşturulmaları,
- Azınlık grupların ilköğretim ve liselerde zorunlu olarak aldıkları Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin tüm grupları kapsayacak şekilde düzenlenmesi,
- Mevcut dini bayramların resmi tatil sayılmasına ek olarak, dini azınlık gruplarına kendi özel günlerini kutlamaları için belirlenen gün kadar ek izin günü tanınması,
- Tüm dini inanç gruplarının temsil edildiği bir başkanlık kurularak bütçenin bu bağlamda dengeli dağıtılması ve buna ek olarak din/inanç gruplarının kendilerini temsilen STK oluşumunun güçlendirilmesi,
- TBMM İnsan Hakları Komisyonu'nda azınlıklarla ilgili bir alt komisyon oluşturulması,
- Dini azınlık grubu savunucularına imtiyazlar tanınıp gerekli araştırmaları yapmalarında kolaylıklar sağlanması,
- Azınlık haklarına farkındalık oluşturmak adına 2024 yılının Savunuculuk Yılı ilan edilmesi.

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

İlgili çözüm önerileri bağlamında dini azınlık gruplarının haklarına hassasiyet gösterilmesini ve bu kapsamda sivil toplum ve hak savunucularının harekete geçirilmesini, siyasi otoritelerin de önerilerimizi ve taleplerimizi dikkate alarak bu yönde hareket etmelerini istiyor, bizim de dayanışmaya açık olduğumuzun bilincinde olarak savunduğumuz çözüm önerilerinin uygulamaya geçirilmesini talep ediyoruz.

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

DİN VE İNANÇ GRUPLARI HAKLARI GRUBU MEKTUBU

Sayın .....

Biz Türkiye'nin çeşitli illerinden, din/inanç grupları ve kırılgan grupların haklarını savunmak ve yaşadıkları problemleri dile getirmek amacıyla Haklar Projesi kapsamında bir araya gelmiş olan gençleriz. Temel hak ve özgürlüklerimizden din ve vicdan özgürlüğümüzün, anayasa ve uluslararası sözleşmelerle temellendirilmiş ve korumaya alınmış olduğu malumunuzdur. Bu bağlamda din/inanç grupları ile kırılgan grupların yaşadıkları problemleri dile getirmek üzere, ülkemiz gençleri olarak bu mektubu kaleme almaktayız. Din/inanç grupları ve kırılgan gruplar temel hak ve özgürlüklerden çalışma, eğitim, barınma, güvenlik hakkı gibi medeni, ekonomik, sosyal ve siyasal anlamda hak ihlallerine maruz kalmaktadır. Haklar projesi bağlamında yaptığımız çalışmalar ve incelemeler sonucunda;

- Örgütlenme ve toplantı yapma hakkının kısıtlanması
- Bu grupların temsiliyetindeki yetersizlik
- Eğitimin her düzeyindeki müfredatında zorunlu din eğitiminin dayatılması ve din
- dersinin kapsayıcı olmaması
- İbadethanelere erişim, ibadetler yerine getirilirken yaşanan zorluklar ve
- ibadethanelerin kamu tüzel kişiliği sayılmaması
- Dini bayramların ve özel günlerin tek mezhebe yönelik olması
- Çalışma hayatı bağlamında kamu ve özel kurumlarda yapılan ayrımcılıklar
- Politika yapıcıların kullandığı ayrımcı dil

gibi hak ihlalleri tarafımızca tespit edilmiştir.

Bununla birlikte bu alanda çalışan hak savunucuları da çeşitli sorun ve engellerle karşılaşmaktadır. Savunucuların örgütlenememesi ve sınırlı sayıda örgütlenmiş olan hak

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

savunucularının da yeterli bütçeye ulaşamaması, hedef gösterilmesi; ilgili kurumlara yapılan çağrılarının cevapsız kalması söz konusudur.

Gençler olarak gerçekleştirdiğimiz çalıştay sonucunda tüm bu sorunlara yönelik olarak bazı çözümler üretmiş bulunmaktayız:

- Mevcut dini bayramların resmi tatil sayılmasına ek olarak diğer dini grupların da belirlenen gün sayısı kadar yıllık izne tabi olarak kendi dini bayramlarını rahatlıkla kutlamalarının sağlanması (herkese ek yıllık izin verilerek)
- Anayasa ve uluslararası sözleşmelerin istisnasız uygulanması
- Zorunlu din eğitiminin kaldırılması ve din eğitiminde kapsayıcı bir müfredat oluşturulması
- Hak savunuculuğu ile alakalı bağımsız bir kurul oluşturulması, kurul içinde birçok bilinçlendirme faaliyetinin gerçekleştirilmesi,
- Bu kurulun çalışmalarının desteklenmesi ve sürdürülebilirliği için hibelerin önceliklendirilmesi
- Hak savunucularına, belirli şartlar dahilinde, bu alanda kullanılmak üzere imtiyazlar sağlayan bir savunuculuk kartı verilmesi
- Bu çözüm önerilerinin hukuki bir zemine oturtularak kanunlaştırılması

Gençler olarak eşit ve özgür bir ülkede yaşamak için çabalarımıza karşılık vereceğinize inanıyoruz. Tüm vatandaşların din ve vicdan özgürlüğünü sağlayacak etkili bir politika geliştirmenizi talep ediyoruz.

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

KADIN HAKLARI GRUBU BİLDİRİSİ

Bizler 18-25 yaş arasında altı farklı ilden Haklar Projesi için bir araya gelmiş dokuz genciz. Haklar Projesi'nin amacı toplumdaki kırılgan gruplar olan kadınlar, LGBTİ+ bireyler, dini azınlık gibi grupların uğradıkları hak ihlalleri konusunda bir bilinç yaratmak ve toplumda dönüşüm yaratmaktır. Kırılgan grup çocuklar, zihinsel engelliler, mülteci ve sığınmacılar, HIV ve AIDS hastaları, Romanlar, hamile ve aile içi şiddete uğrayan kadınlar ve gözaltında olan kişiler olarak sıralanır¹. Bizlerin yaptığı toplantıda bu konular hakkında çalışmalar yaptık ve bu çalışma sonuçlarını sizlere iletmeye karar verdik.

Tespit ettiğimiz genel sorunlar:

- Kadınların iş hayatında dış görünüşlerine dair çeşitli baskılar altında tutulduğu,
- Ev içi emeğin desteklenmediğini,
- Toplumda bekar boşanmış kadınlara karşı güçsüz yönünde bir algının olması,
- Aktif cinsel hayatı olan kadınların damgalanması,
- Flört şiddeti ve ısrarlı takip gibi daha yaygın görülüp hayatımıza yeni dahil olan şiddet türleri hakkında bilgi olmaması,
- Sosyal medyada daha belirgin olmak üzere kültürel anlamda hak ihlallerine uğranması,
- Kadınların zorunlu ihtiyaçlarının yüksek vergilere tabi tutulması,
- Sığınma evlerinin yeteri kadar güvenli olmaması, eğitim hakkı konusunda erkeklerin öncelmesi ve toplumsal cinsiyet normlarının oldukça diri olması,
- Sığınmacı ve mülteci kadınların daha fazla hak ihlallerine uğraması aynı zamanda kız çocuklarının çocuk yaşta evlendirilmesi veya yetişkinlerin de zorla evlendirilmesi.

¹ Çelik, E. (2020). İNSAN HAKLARI BAKIMINDAN KIRILGAN KAVRAMINA BİR GİRİş VE KAVRAMIN AİHM KARARLARINDAKİ GÖRÜNÜRLÜĞÜ. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 22(1), 57-77.

Haklar Projesi Avrupa Birliği Tarafından Desteklenmektedir.

Yaptığımız alışmalar sonucunda bu konular hakkında çözüm önerileri geliştirdik:

- Kadına karşı şiddet hakkında devlet eliyle reytingi yüksek kanallarda kamu spotları yapılması,
- RTÜK'ün kadına karşı şiddet konusunda taciz, tecavüz konularında keskin bir politikaya sahip olması ve kadın haklarını ihlal etmeyen bir tutum belirlemesi,
- Kadınları bilinçlendirmek amacıyla devlet eliyle kadınların haklarını aradığı bilinçlendirici dizilerin yapılması,
- Yerel yönetimlerde muhtarlıkları denetleyecek olan ilgili bölgelerdeki kadın derneklerinin kendi aralarında seçtiği ve her türlü ihtiyaca cevap veren denetim kurullarının oluşturulması ve bu uygulamanın hem kamu hem de özel alanlara yönelik de yaygınlaştırılması,
- İşletmelerin yeni işçi alması konusunda her aldıkları 3 işçiden mutlaka 1 tanesinin kadın olması kuralının getirilmesi,
- Aile, alışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'nın yerelde uzmanlar aracılığıyla kadın hakları konusunda kadınlara yerel bilinçlendirmeler yaptığı sosyal hizmetlerde bulunması,
- Çalışma bakanlığının ev içi kadın gücünü ve farklı alanlardaki geçici işçi olarak çalışan kadınları tanıması, desteklemesi, kendilerini temsil etmelerini sağlaması ve ödenekler sağlaması,
- Kadın sığınma evleri vb. gizlilik ilkesinin korunması STK'lar aracılığıyla sürecin desteklenmesi ve çalışanların denetiminin sağlanması,
- Kadın öğrencilerin ESC projelerine katılımın sağlanması, bu konuda politika geliştirilmesi, kadınların bu tür programlara katılımlarının desteklenmesi, Erasmus+ projelerine katılımların kolaylaştırılması, STK ve üniversite iş birliğinin gençlerin görevlendirilmesi aracılığıyla sağlanması.
- Gençlerin nitel ve nicel araştırma eğitimlerini almaları ve ardından araştırma ve raporlama konularında desteklenmeleri.
- Sosyal medyada geniş kapsamda kadın hakları konulu kampanya çalışmaları başlatılması

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

- Genç fikirlerin yasa yapıcılara erişim kolaylığının sağlanması ve hayata geçirilmesi.
- Sorumluluk projelerine gençlerin katılımlarını teşvik ederek kadın hakları savunuculuğunda etkin rol almalarını sağlamak
- Aile içi eğitimin güçlendirilmesi aracılığıyla hak eğitim merkezlerinde, muhtarlıklarda eğitim atölye çalışmalarının düzenlenmesi; yerel kadın lokallerinin kurulması ve artırılması. Halk ve ilişkiler kampanyalarının düzenlenmesi.
- Eğitim, akademi ve çalışma alanlarındaki kadınlara bilinçlendirme eğitimlerinin verilmesi.

Haklar projesi kapsamında kazandığımız yetkinliklerimiz toplumu bilinçlendirmek amacıyla saha çalışmalarında yetkinliklerimizi kullanabiliriz. Yetkili mercilerle görüşüp bilgi akışını ve etkin iletişimin sağlanmasını rol almaya açığız.

BİZLER TOPLUMAKİ HAK İHLALERİNİ DEĐİŐTİEMEK VE DÖNÜŐTÜRMEK BU İDALLE İNSAN HAKLARININ ETKİN KILINDIĞI BİR TOPLUM AMAÇLIYORUZ DESTEKLERİNİZE İHTİYAÇLARIMIZ VAR.

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

KADIN HAKLARI GRUBU MEKTUBU

Sayın .....

28.01.2023/29.01.2023 tarihlerinde Türkiye Barolar Birliği'nde düzenlenen İnsan Hakları Gençlik İzleme Çalıştayı çıktılarına dayanarak, dikkatimizi çeken ve çözüm bulmak istediğimiz sorunları bildirmek isteriz.

Çalışmamız kapsamında cinsiyet temelli hak bilgilendirilmesindeki eksikliği tespit edilmiştir. Bu bağlamda RTÜK ve İletişim Başkanlığı ışığında cinsiyete dayalı, cinsiyet temelli haklar hakkında bilinçlendirici ve farkındalık yaratabilecek kamu spotlarının düzenlenmesini ve fonlanmasını talep etmekteyiz.

Bu kamu spotlarında Haklar Projesi katılımcı gençleri olarak en çok ihlal edilen hakların tespit edilmesi, bildirilmesi, raporlanması ve saha çalışması gibi alanlarda aktif rol almakta gönüllü olacağımızı belirtmek isteriz.

Sizlerin destekleri ve bizim de katkılarımız ile oluşturulacak kamu spotları sayesinde kadınlar hakları konusunda bilinçlenerek gerekli desteğin sağlanabileceği ve kadına yönelik şiddetin azalacağının kanısındayız.

Saygılarımızı sunar, gereğinin yapılmasını arz ederiz.

Haklar Projesi Gençlik Ekibi

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

Sonuç:

Haklar Projesi kapsamında oluşturulan İzleme Raporu, anket çalışması ve alıştay ile birlikte değerlendirildiğinde ne çıkan en önemli sorunlardan bir tanesi gençlerin yasal veya idari yollara başvurmak konusunda isteksiz olmalarıdır. Uğranılan şiddet veya ayrımcılık karşısında yasal mekanizmaları harekete geçirmeksizin zme ulaşmak mümkün olmadığından, bu konuda politika nerileri aşağıda sunulmuştur.

Bu neriler, ayrımcılığa karşı yasal yollara başvurmayı tercih etmeyen ya da başvurmaktan çekinen ğrenci sayısını azaltmayı ve üniversitelerde şikayette bulunma mekanizmalarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca bu öneriler, cinsiyet, cinsel yönelim ve dini inançları nedeniyle ayrımcılığa maruz kalan ve bu ayrımcılığı yasal bir bağlamda ifade edemeyen veya herhangi bir yere şikyette bulunmayan 18-25 yaş arası öğrencilerin bu mekanizmalara karşı güven sorununu da ele almaktadır.

Hukuki ve İdari Yolları Güçlendirmek için Politika nerileri:

1. Eğitim ve Farkındalık: Eğitim kurumları, öğrencilere, ğretim üyelerine ve personele ayrımcılık konusundaki anlayışlarını ve bununla mücadele etmek için yasal yolları artırmak için eğitim ve bilinçlendirme kampanyaları sağlamalıdır. Bu kampanyalar, şikyette bulunma, idari ve yasal yollar ve yasal işlem başlatmanın riskleri ve faydaları hakkında bilgi içermelidir.
2. Gizli Bildirim Mekanizmaları: Eğitim kurumları ayrımcılığa maruz kalan öğrenciler için gizli bildirim mekanizmaları oluşturmalıdır. Bu mekanizmalar,

öğrencilere ayrımcılığı anonim olarak bildirme seçeneği sunmalı ve şikayetçiye karşı herhangi bir misilleme yapılmamasını güvence altına almalıdır.

3. Destek Hizmetleri: Eğitim kurumları ve ilgili kamu kurumları, STK'lar ile işbirliği halinde ayrımcılığı maruz kalan öğrencilere danışmanlık, hukuki danışmanlık ve avukatlık hizmetleri gibi destek hizmetlerine erişim sağlamalıdır. Bu hizmetler, mali durumları ne olursa olsun tüm öğrencilere sunulmalıdır. Gerekirse Barolar ve Üniversitelerin CTS başta olmak üzere, ilgili idari birimleri arasında protokoller yapılarak adli yardım ve hukuk klinikleri gibi yöntemlerle öğrencilere hukuki danışma ve temsil olanağı sağlanmalıdır.
4. Politikaların ve İdari Kuralların Güncel Tutulması: Eğitim kurumları ve ilgili kamu kurumları, güncel ve etkili olmalarını sağlamak için ayrımcılıkla ilgili politikalarını ve yönetmelikler başta olmak üzere ilgili idari kurallarını düzenli olarak gözden geçirmelidir. Bu gözden geçirme, öğrencilere sunulan idari ve hukuki yolların bir analizini ve ayrımcılığın ele alınmasında mevcut politika ve kuralların etkinliğinin bir değerlendirmesini içermelidir.
5. Personelin Eğitimi: Eğitim kurumları ve barınma sağlayan kurumlar, fakülte, yönetim, yurt ve destek personeli de dahil olmak üzere personeline, ayrımcılık olaylarına nasıl tepki verileceği, nasıl şikayette bulunulacağı ve ayrımcılığı maruz kalan öğrencilere nasıl destek verileceği konusunda eğitim vermelidir.

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

6. Dış Kuruluşlarla İşbirliği: Eğitim kurumları, ayrımcılığı ele alma mekanizmalarını geliştirmek ve öğrencilere yasal yollara erişim sağlamak için Barolar, hukuk klinikleri ve STK'lar, ilgili kamu kurumları gibi dış kuruluşlarla işbirliği yapmalıdır. Bu destek yukarıda belirtildiği üzere öncelikle adli yardımı içermelidir. Ayrıca başvuru yapan kişilere, psikolojik destek sunma eğer ailesinden, eşinden veya birlikte yaşadığı kişiden ayrılması gerekirse ekonomik destek sağlama, barınma imkanı sağlama gibi alternatif destekleri de içermelidir.

Ayrımcılık ve tüm formları ile şiddet; ciddi sonuçları olan ve acil eylem gerektiren bir sorundur. Ayrımcılık ve/veya şiddet biçimleri, öğrencilerin kendilerini yabancılaşmış, değersiz ve önemsiz hissetmelerine neden olur ve onların akademik performansını ve psikolojik sağlıklarını olumsuz etkiler. Bu nedenle, eğitim kurumları başta olmak üzere ilgili tüm aktörler, ayrımcılıkla mücadele etmek için etkili politikalar geliştirmeli ve uygulamalıdır.

Proje kapsamında dile getirilen sorunların ortadan kaldırılması için atılması gereken bir diğer adım da karar alıcılar nezdinde gerçekteştirilecek olan lobicilik çalışmalarıdır. Bu nedenle bu politika belgesinin sonuç kısmında, proje kapsamında ifade edilen sorunların giderilmesi için karar vericiler nezdinde yürütülecek lobicilik faaliyetlerinin önemini vurgulamak yerinde görünmektedir. Bu faaliyetler seçimlerden sonra oluşturulacak yeni Mecliste, Projenin genç katılımcıları tarafından yerine getirilecektir.

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

Lobi Faaliyetleri için neriler:

Lobicilik faaliyetleri, yasal mekanizmaların geliştirilmesi, ayrımcılıkla mücadele eden kurumların desteklenmesi ve genç öğrencilere karşı, cinsiyet, cinsel yönelim ve dini azınlıklar konuları başta olmak üzere ayrımcılığın önlenmesi için elzemdir. Karar vericilerin eğitim kurumlarında ayrımcılığı ele almanın önemi konusunda bilinçlendirilmesi gerekir ve lobicilik faaliyetleri bu konuya dikkat çekmeye yardımcı olabilir. Lobicilik faaliyetleri, sadece bireyleri ayrımcılığa karşı koruyan yasal mekanizmaların geliştirilmesi ve güçlendirilmesi içi değil aynı zamanda farkındalık yaratma ve genel siyasetin belirleyici gücünü kullanarak, kamu otoritelerinin bu alanlara odaklanmasını sağlamak konusunda çok önemli bir rol oynayabilir. Zira sadece yasal düzenlemeler değil, uygulamacıların onları uygulamak konusundaki istekliliği de son derece önemlidir.

Ayrımcılıkla mücadele eden kurumların çalışmalarını etkin bir şekilde yürütebilmeleri için karar vericilerden destek almaları gerekmektedir. Buna finansman, kaynaklar ve politika desteği dahildir. Lobicilik faaliyetleri, karar vericilerin bu kurumları desteklemenin önemini anlamalarına yardımcı olabilir ve onlara ayrımcılığı etkili bir şekilde ele almaları için gerekli kaynakları sağlayabilir. Ülkedeki politik ortam, kadına yönelik şiddet, cinsel yönelimden ve dini inançtan kaynaklanan nefret suları gibi bazı çok önemli konularda kolluk başta olmak üzere kamu görevlilerinin çalışma azim ve isteğini etkileyebilmektedir. Aynı şekilde bu alanda çalışan masalara ayrılacak, bütçe ve personel de ülkedeki politik ortamdan çok ciddi biçimde etkilenmektedir. Ayrımcılık ve şiddetle mücadelede suçun kovuşturulması elbette son derece önemlidir ancak, kovuşturmadan daha önemli bir konu varsa o da önlemedir. Önleme, ayrımcılığı ele almanın anahtarıdır. Karar vericiler, eğitim kurumları başta olmak üzere kamuda kapsayıcılık ve çeşitlilik kültürü yaratmanın öneminin farkında olmalıdırlar. Lobicilik faaliyetleri, kapsayıcılığı ve çeşitliliği teşvik eden politika ve uygulamaların geliştirilmesini

Haklar Projesi Avrupa
Birliği Tarafından
Desteklenmektedir.

savunmaya yardımcı olabilir. Elbette etkin soruşturma ve cezalandırma, önleme işlevine de hizmet etmektedir. Cezasızlık bir genel politika haline geldiğinde ise, önleme de ne yazık ki mümkün olmamaktadır.

Tüm bu nedenlerle ayrımcılığın ortadan kaldırılması, en azından azaltılması için lobi faaliyetleri şarttır. Yasal mekanizmalar, ayrımcılıkla mücadele eden kurumlara destek ve ayrımcılığın önlenmesi bu lobicilik faaliyetlerinin odak noktası olmalıdır. Karar vericiler, ayrımcılığın ele alınmasına öncelik vermeli ve etkili politikalar ve uygulamalar geliştirmek için paydaşlarla birlikte çalışmalıdır. Bu kapsamda Proje kapsamında gerçekeleşecek lobi faaliyetlerinde bu Politika Belgesinde gençler tarafından belirlenmiş olan esasların, gençler tarafından karar alıcılar ve politika belirleyiciler nezdinde ileri sürülecek olması çok büyük önem taşımaktadır. Bu faaliyetin kendisi ayrımcılığın azaltılması bakımından sonuçlar doğurabileceği gibi bu faaliyete katılan gençlerin elde edeceği tecrübeler önümüzdeki dönemde ayrımcılıkla mücadelenin sürdürülebilirliği bakımından ayrıca değerli olacaktır.